

Posudek oponenta

disertační práce, kterou na téma :

Vlastnické právo k movitým věcem v českém a německém právu
vypracoval

Mgr. Vladimír Jašek, LL.M.

Předesílám, že předložená práce v rozsahu téměř dvou set stran na mne velmi zapůsobila, a považuji ji za dílo opravdu zdařilé. Předesílám také, že podle mého skromného názoru právě po formální i po obsahové stránce vyhovuje požadavkům kladeným na kvalifikační práce tohoto stupně a že její obhajobu *d o p o r u č u j i*.

I.

Jde o dílo obsáhlé, jak jsem se již zmiňoval, dosahující rozsahu bezmála dvou set stran obsahující komparaci našeho práva s právem sousedního státu, který nás dlouhodobě v maximální míře ovlivňuje. Citace, pokud jsem si mohl zkontrolovat, jsou korektní a v souladu s citačními předpisy, mám jen připomínku spíše úsměvnou, totiž, že onen opakovaně citovaný (např. na čtvrtém místě v seznamu literatury či v pozn. 414) Bohuslav, P. je ve skutečnosti Bohuslav Petr, takže správně Petr, B. To však jen na okraj.

II.

Autor začíná své dílo analýzou práva německého, vztahujícího se k jeho předmětu zájmu (předmětu zkoumání) a pokračuje potom právem tuzemským. Já si dovoluji postup opačný a soustředím se nejprve na otázky práva tuzemského. Jak jsem již uváděl, práci považuji za způsobilou být předmětem vědecké rozpravy. Autor sám jistě nejlépe ví, co v které kapitole či na které straně píše, proto bych si dovilil rovnou vstoupit do diskuse s ním nad jeho prací.

Jak jinak, především bych rád začal u samotného vymezení věci. Výklad o věcech v právním smyslu (str. 71 a násl.

hodnocené práce) je logicky základem všech dalších autorových úvah na zvolené téma. Nutno říci, že se ztotožňuji s autorovými pochybnostmi o znovuzavedení pojmu nehmotné věci, jakož i s problémem nejednoznačného pojetí energie v návrhu nového občanského zákoníku.

Navrhovaná úprava, podle které se věcmi mají rozumět jednak práva, pokud to jejich povaha připouští, a jednak věci v právním smyslu bez hmotné povahy, které lze právním jednáním (podle dnešní terminologie právním úkonem) převádět na jiného. Je otázka, zda lze z takového vymezení vyčíst třeba to, zda se kloní k chápání nehmotné věci podle klasického římského práva nebo podle obecného zákoníku občanského ("o.z.o."). Podle ustanovení § 292 o.z.o. platilo, že "hmotné věci jsou ty, které lze smysly vnímatí, jinak slují nehmotné, jako právo loviti, právo ryby chytati a všechna jiná práva." Dělení věcí na hmotné a nehmotné přitom má svůj původ v římském právu, kde však kritériem nebyla jejich vnímatelnost, ale hmatatelnost, takže například plyny byly považovány za nehmotné. Ve svých Institucích to Gaius (I., 2.2.pr.) vyjádřil slovy: corporales hae sunt, quae sui natura tangi possunt. Protože podle o.z.o. byla nehmotnými věcmi vlastně v zásadě jen práva, znamená to, že se návrh nového občanského zákoníku inspiroje gaiovským pojetím ?

III.

Autor se zmínil i o problému nejednoznačného pojetí energie v návrhu nového občanského zákoníku. To ovšem evokuje otázku, jak to je s energiemi, resp. jejich právním režimem, dnes. Legální definice věci v soukromoprávní normě dnes chybí (původně ji obsahoval zákoník mezinárodního obchodu), avšak právní věda stále vykládá pojem věci v podstatě shodně, jako ji definoval onen již zrušený zákon. V tom lze s autorem hodnocené práce souhlasit (což činím). V právním smyslu se potom věcmi obvykle rozumí hmotné předměty a ovladatelné přírodní síly.

Věty tohoto typu nalezneme ve většině učebnic občanského práva (např. slavná Knappova a Lubyho učebnice z roku 1974,

díl 1., str. 274), avšak nutno říci, že tyto učebnice vesměs vycházejí z původní dikce ustanovení § 118 odst. 1 občanského zákoníku, podle kterého předmětem občanskoprávních vztahů jsou věci a pokud to jejich povaha připouští, také práva (a už nic víc).

Novela občanského zákoníku z roku 1991 přinesla do jeho textu obrovskou řadu zásadních změn souvisejících se změnou celého společenského systému. Přinesla také to, že předmětem občanskoprávních vztahů (resp. soukromoprávních vztahů vůbec, protože občanský zákoník je sice subsidiární, ale na druhé straně také univerzální normou soukromého práva, takže jeho ustanovení se použije vždy, pokud zvláštní soukromoprávní zákon nestanoví jinak) nadále nejsou už jen věci a práva, ale nově věci, práva a kromě nich i jiné majetkové hodnoty.

Nová učebnice občanského práva (Knappová, M. -Švestka, J. a kol. :Občanské právo hmotné, ASPI, Praha 2002, díl 1., str. 237) reagovala na zmíněné skutečnosti tak, že konstatovala, že zatímco dříve se ovladatelné přírodní síly (energie) počítaly k věcem v právním smyslu, nyní je třeba je počítat právě k tzv. jiným majetkovým hodnotám jakožto zvláštnímu předmětu právních vztahů (tedy vedle věcí v právním smyslu a práv). Musím ovšem upozornit, že citovaná učebnice tak činí velice nedůsledně, když na téže (dvěstětřicátéšedmé) straně sice uvádí, že energie, resp. ovladatelné přírodní síly je třeba považovat nikoli za věci, ale za jiné majetkové hodnoty, ale současně o několik řádek níže upozorňuje, že elektrická, jaderná a další energie existovaly ještě před tím, než se člověk naučil je ovládat, avšak věcmi v právním smyslu (!) se staly až poté, co byly člověkem ovládnuty.

Dovoluji si přitom připomenout, že dnes již zrušený zákoník mezinárodního obchodu ovšem nebyl jediným právním předpisem, který vymezoval pojem věci. Podle § 89 odst. 13 trestního zákona v platném znění se totiž za věc považuje i ovladatelná přírodní síla. Komentáře k trestnímu zákonu k tomu standardně poznamenávají, že za věc se považuje hmotný předmět a přírodní síla, pokud je užitečná a ovladatelná, přičemž oba tyto požadavky musí být splněny objektivně a současně (zároveň), neboli kumulativně,

samozřejmě i s tím, že neužitečný je například odpad, a proto věci není, stejně jako jí nejsou podle tohoto komentáře některé energie (např. sluneční!). Podíváme-li se totiž třeba do komentáře Šámal, P. - Púry, Fr. - Rizman, S.: Trestní zákon, komentář, C.H.Beck, Praha 2003, str.628, zjistíme, že vychází z učebnice občanského práva z roku 1974 beze zbytku : uvádí totiž, že požadavek užitečnosti i ovladatelnosti musí být splněny zároveň, proto (podle tohoto komentáře) není věcí v právním smyslu neupotřebitelný odpad, ani "něco, co je užitečné, ale neovladatelné (např. sluneční energie)." Víme, že to není tak docela (možná vůbec) pravda, sluneční energie možná byla zcela neovladatelná v roce 1974, ale v roce 2003 už byla určitě běžně využívána k ohřevu vody (o pozdějších letech a vydáních samozřejmě ani nemluvě). Podstatné však je, že v trestním právu se ještě ani ve třetím tisíciletí nepovažuje sluneční energie (ale ani odpad) za věc.

Nicméně zatímco veřejné (trestní) právo výslovně stanoví, že ovladatelné přírodní síly jsou věcmi, nová doktrína občanského práva v téže době konstatuje, že jimi nejsou (a že jsou tzv. jinými majetkovými hodnotami). Bylo by proto dobře, kdyby se autor při obhajobě vyjádřil k tomu, jak je podle jeho názoru třeba chápat energie a také zda lze bez závažného důvodu chápat tentýž pojem v soukromoprávní a veřejnoprávní normě jinak. Běžně se to děje (srov. rozdíly veřejnoprávního pojmu "stavba" oproti témuž pojmu v právu soukromém), tyto rozdíly však plynou z různé dikce právních předpisů. V případě jiných majetkových hodnot podle mého soudu taková ze zákona plynoucí odlišnost chybí, zajímal by mne však názor autorův.

V Plzni, 10.července 2007

Milan Kindl